

Riskillä vai ilman – tutkimus tyttöjen seksikäyttäytymisen valinnoista ja niihin liittyvistä arvoista

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää nuorten naisten seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyviä arvoja ja valintoja riskikäyttäytymisen näkökulmasta. Riskikäyttäytymisen kriteerinä pidettiin sitä, että nuorella oli ollut monia seksikumppaneita. Aineisto koostui puolistrukturoidusta haastatteluista, joissa tutkittavat kertoivat henkilökohtaisista seksuaalisuuteen liittyvistä kokemuksistaan ja mielipiteistään ja kommentoivat haastatteluja edeltäneen seksuaalisuuteen liittyneen prosessidraaman ratkaisuja. Analyysimenetelmänä oli temaattinen sisällönanalyysi. Keskeisin tutkimustulos oli se, että tytöt jakoivat samat seksuaalisuuteen liittyvät kulttuuriset käsikirjoitukset eli skriptit, vaikka riskikäyttäytymisen näkökulmasta tarkasteltuna käyttäytymisessä olikin joitain eroja. Nuoren monet seksikumppanit eivät välttämättä ole riskin merkki. Kukin nuori tulee kohdata yksilöllisesti ja tukea häntä terveydenhuollon palveluissa hänen tarvitsemallaan tavalla.

MARJO KUORTTI, RITA JÄHI

JOHDANTO

Suomessa nuorten seksuaaliterveys on ollut kansainvälisesti katsottuna hyvällä tasolla (Knudsen ym. 2003), mutta 1990-luvun puolivälissä monet nuorten seksuaaliterveyteen liittyvät trendit kääntyivät aiempaa huonompaan suuntaan (Kosunen ym. 2000, Wellings ym. 2001, Edgardh 2002, Kosunen ym. 2002, Hiltunen-Back ym. 2003). Muutokset tapahtuivat samanaikaisesti useissa Euroopan maissa, mikä viittaa mahdollisiin yhteisiin kansainvälisiin taustatekijöihin.

Nuorten seksuaaliterveyttä on perinteisesti kuvattu somaattisen terveyden kautta, mutta asialla on myös psykososiaalinen ulottuvuutensa. On todettu, että varhaisella iällä aloitettu seksuaalinelämä aiheuttaa myöhemmin katumuksen tunteita (Dickson ym. 1998) ja lukuisat seksikumppanit ja raskaudenehkäisyn laiminlyönti liittyvät masennusoireisiin (Kosunen ym. 2003).

Seksuaaliterveys voidaan nähdä myös kulttuurisena ilmiönä. Sosiaalisateorian mukaan seksuaalisuus kehittyy yksilön ja muiden välisessä jatkuvassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, missä käyttäytymistä ohjaavat toimintamallit eli

skriptit. Gagnonin (2004, xviii–xix, 140–2) mukaan skriptit kuvaavat, miten käyttäytymistä ohjataan ja kontrolloidaan ryhmä- ja kontekstispesifisin normeihin ja säännöihin; seksuaaliset skriptit muovaavat seksuaalisen käyttäytymisen taustalla vaikuttavia arvoja ja asenteita. Haavio-Mannila ja Kontula (2001, 24–5) näkevät skriptit suppeammin toimintamalleina. Heidän mukaansa skriptit määrittelevät sen, mitä pidetään seksuaalisena ja ne aktualisoituvat esimerkiksi valintatilanteissa. Näre (2005, 151–2) määrittelee skriptin laajemmin, kulttuuriseksi käsikirjoitukseksi. Seksuaaliset skriptit muovaavat tunteiden säätelyä ja ilmaisua, sukupuolimoraalia ja sukupuoli- ja sukupolvimalleja. Tässä tutkimuksessa skriptit määritellään Gagnonia ja Närettä mukaillen käytettävissä oleviksi toimintamalleiksi, jotka ovat yhteydessä kulttuurisiin käsikirjoituksiin ja valintatilanteissa ohjaavat ajattelua ja toimintaa.

Seksuaalisuus on myös yhteiskunnallinen ja historiallinen ilmiö ja sitä voidaan tarkastella luonnollisen ominaisuuden sijasta yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti tuotettuna sukupuolen ulottuvuutena, kuten Lacan (1982, 2–5) esittää.

Foucaultin (1990, 17–57, 92–3) mukaan seksuaalisuus on tiedon yksi jäsentämistapa, jolla hän tarkoittaa sitä, että seksuaalisuus on olemassa vain erilaisissa tietoa tuottavissa diskursseissa ja sitä tuotetaan näiden diskurssien avulla ja käytetään vallan välineenä. Seksuaalisuus ei ole hänen näkemyksensä mukaan luonnollinen kategoria, vaan sitä tuotetaan puheen ja erilaisten kielellisten käytäntöjen avulla. Tämä yhteiskunnallinen seksuaalisuuden pohjavire muokkaa seksuaalisuuteen liittyviä skriptejä ja vaikuttaa yksilöiden seksuaaliseen käyttäytymiseen ja valintoihin.

Haavio-Mannilan ja Kontulan (2001, 122–4, 340–59) mukaan kulttuuriset skriptit ovat muuttuneet muutaman viime vuosikymmenen aikana. Seksin ja rakkaussuhteen välistä yhteyttä ei pidetä yhtä tärkeänä kuin ennen. Entistä useammat hyväksyvät vapaan abortin ja suhtautuminen samanaikaisiin ja satunnaisiin seksisuhteisiin muuttui 1990-luvulla myönteisemmäksi. Yhteiskuntamme on varsinkin parin viime vuosikymmenen aikana seksualisoitunut merkittävästi ja seksin ylikorostuksesta on oltu huolissaan ja sitä on kritisoitu (McNair 2002, 61, Laine 2005, 234–50).

Aiemmissä tutkimuksissa seksuaalisen riskikäyttäytymisen ilmentyminä on pidetty monia seksikumppaneita, varhaisiällä aloitettua ja suojaamatonta seksiä (Biglan ym. 1990, Shrier ym. 1997, Taylor-Seehafer 2000, Leishman 2004). Myös suomalaistyöillä tehdyssä tutkimuksessa todettiin monien seksikumppaneiden liittyvän muihin riskeinä pidettyihin tekijöihin (Kuorti ja Kosunen 2009). Kvantitatiivisessa kyselytutkimuksessa näkyy lääketieteen tapa merkityksellistää riskejä. Nämä menetelmät eivät mahdollista syvemmän ymmärryksen saamista siitä, mitä merkityksiä nuoret itse antavat asioille, jotka on tavattu liittää nuorten seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen eivätkä avaa pääsyä kulttuurisiin skripteihin.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on avata sitä, mitä nuoret itse ajattelevat riskeistä. Muuttuuko kyselytutkimusten luoma kuva riskikäyttäytymisestä? Mitä uusia ulottuvuuksia mahdollisesti tulee esiin, kun asiaa lähestytään kvalitatiivisten menetelmien antamin välinein? (Denzin ja Lincoln 2003, 13–7). Tässä artikkelissa kuvailaan niitä asioita, jotka tutkittavat nuoret naiset merkityksellistävät seksuaalisuuden piiriin kuuluviksi. Erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat seksiin liittyvät arvot ja valinnat osana nuorten naisten seksuaaliterveyttä.

TUTKIMUKSEN KUVAUS

AINEISTON KERUU

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu haastatelluista, jotka ovat osa nuorten naisten seksuaaliterveyttä selvittävää tutkimusta. Tutkimuksella on Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin eettisen toimikunnan ja Tampereen kaupungin tutkimuslupa-toimikunnan hyväksyntä. Lisäksi nuorilta itseltään pyydettiin kirjallinen suostumus tutkimukseen.

Haastateltavat olivat keväällä 2004 vastanneet kyselyyn, jolla selvitettiin elämäntapoja, seksuaaliterveyttä ja -tapoja sekä joitakin seksuaalisuuteen liittyviä asenteita. Kyselyyn vastanneet olivat 15–18 -vuotiaita suomalaisia, nuorille tarkoitettun terveydenhoidon yksikön piiriin hakeutuneita tyttöjä. Kyselyyn vastasi 271 tyttöä, jolloin vastausprosentiksi tuli 90. Tutkimukseen valittiin ne, joilla oli ollut vähintään yksi yhdyntä (n=247). Kyselylomakkeella saatujen tietojen avulla tutkittavat jaettiin kahteen ryhmään; sitoutumattomiin, joilla oli ollut monia seksikumppaneita (vähintään viisi koko elinaikana tai vähintään neljä viimeisen puolen vuoden aikana) ja seurusteleviin, joilla seksikumppaneita oli ollut vähemmän. Ryhmille annetut nimet eivät välttämättä kuvaa tutkittavien haastattelujen aikaista tilannetta vaan seksuaalikäyttäytymisen aiempaa tyyliä. Kirjallisuudesta ei löydy selvää rajaa sille, mikä katsotaan nuoren seksikumppaneiden suureksi määräksi. Tässä raja on vedetty melko korkealle kansainväliseen kirjallisuuteen (Ethier ym. 2003) ja omaan tutkimusaineistoon perustuen.

Aineistosta tehdyn kvantitatiivisen osatutkimuksen (Kuorti ja Kosunen 2009) lisäksi myös kvalitatiivisessa osatutkimuksessa haluttiin ensin säilyttää jako seksikumppaneiden määrän suhteen kahteen erilliseen ryhmään, koska haluttiin tutkia, onko kyseisellä asialla merkitystä sen kannalta, miten nuori hahmottaa seksuaalisuuttaan ja siihen liittyvää käyttäytymistään. Ryhmiinjakojatuksesta kuitenkin luovuttiin analyysivaiheessa osin tutkittavien määrän kutistuttua aiottua pienemmäksi ja osin siitä syystä, että jaon arveltiin suuntaavan tutkijoiden ajatuksia enemmän eroihin kuin yhtäläisyyksiin ja sitovan ajatuksia aiheesta aiemmin tehtyjen kvantitatiivisten tutkimusten luomiin ennakko-oletuksiin.

Tutkimuksen kvalitatiivinen aineisto kerättiin prosessidraamoin ja haastatteluin. Vapaaehtoisista, kyselytutkimuksen yhteydessä yhteystietonsa antaneista tutkittavista muodostettiin kolme

draamaryhmää. Tytöille soitettiin ja puheluita jatkettiin, kunnes kuhunkin ryhmään oli saatu kahdeksan osallistujaa. Lopulta ryhmiin osallistui kuitenkin vain 3–4 tutkittavaa ryhmää kohti. Osa mukaan lupautuneista joko jätti tulematta ryhmätapaamiseen tai perui osallistumisensa viime hetkellä. Ehkä tutkimusaihe on nuorillekin siinä määrin sensitiivinen, että osallistuminen koettiin vaikeaksi. Ryhmätyöskentelyn muoto, prosessidraama, saattoi harkinnan jälkeen tuntua osasta nuoria hankalalta, vaikka heille kerrottiin, ettei draama edellytä erityisiä taitoja eikä esiintymistä. Myös sitoutuminen kolmeen eri tapaamiseen saattoi tuntua liian vaivalloiselta.

PROSESSIDRAAMASTA

Kolmessa ryhmässä oli yhteensä 10 osallistujaa. Näissä ryhmissä tutkittavat rakensivat prosessidraaman keinoin (Owens ja Barber 1998, 30–42) kahden nuoren, Lauran ja Tonin, seurustelutarinan. Tutkija antoi tarinan avainkohdat ja kukin ryhmä rakensi näihin avainkohtiin omat ratkaisunsa. Draamatyöskentely mahdollisti sen, että tutkittavat saattoivat nostaa esiin yhteisiä asioita vuorovaikutuksessa muiden vertaisten kanssa (Owens ja Barber 2002, 25). Esteettisen kahdentumisen teorian mukaan draamassa maailmaa tarkastellaan kahdella eri tavalla: roolin ja draamamaailman kautta ja omana itsenä sosiaalisen todellisuuden kautta. Se, mitä tutkittavat draamaan tuovat, määräytyy heidän kulttuurisen taustansa, kokemuksiensa ja asenteidensa mukaisesti (Heikkinen 2002, 97–100). Draamassa seksuaalisuutta voitiin käsitellä joustavasti roolien kautta, toisin kuin haastattelussa, jossa vastattiin suoriin kysymyksiin omana itsenä.

Draamatarina oli 17-vuotiaiden Lauran ja Tonin tarina. Draaman alussa kukin ryhmä profiloit Lauran ja Tonin haluamallaan tavalla. Draamatarinan avainkohdat oli suunniteltu niin, että nuoret joutuivat pohtimaan erityyppisiä seksuaalisuuteen liittyviä riskejä. Keskeiset ongelmanratkaisukohdat olivat Lauran ja Tonin ensitapaaminen, Lauran kuukautisten myöhässäolo ja suunnittelematon raskaus. Draaman lopuksi katsottiin, millaisessa tilanteessa kukin draaman henkilöistä eli muutaman vuoden kuluttua. Tapaamiskerran lopuksi käytiin keskustelu, jossa tarinan nostattamia ajatuksia ja tunteita voitiin purkaa.

HAASTATTELU

Kunkin prosessidraaman jälkeen kyseiseen ryhmään kuuluneet haastateltiin viikon kuluessa.

Kyselylomakkeen täytön ja haastattelun välinen aika oli 8–10 kuukautta. Haastattelut kestivät yhdestä puoleentoista tuntiin ja ne toteutettiin rauhallisissa terveydenhuoltoyksikön tiloissa.

Haastattelu oli puolistrukturoitu (Eskola ja Suoranta 1998, 86) ja sisälsi prosessidraamaan ja tutkittavien omaan elämään liittyviä kysymyksiä. Haastattelu eteni prosessidraamatarinan mukaisessa järjestyksessä. Kunkin draamaosion yhteydessä käytiin läpi draaman tapahtumat ja kysyttiin haastateltavan oma mielipide ryhmän tekemistä ratkaisuksista. Draamakysymykset helpottivat seksuaalisuuteen liittyvien asioiden käsittelyä ja toimivat johdantona omaan elämään liittyneille kysymyksille, jotka koskivat haastateltavan seksuaaliterveyttä ja seksuaalisuuteen liittyviä toiveita, kokemuksia, käyttäytymistä sekä käsityksiä nuorten seksuaalisuudesta yleisemmin. Haastattelurungon avulla varmistettiin, että kaikilta haastateltavilta kysyttiin tietyt kysymykset, jotta tutkimuksen kannalta olennaiset teemat tulivat kaikkien osalta käsitellyiksi. Haastattelu oli kuitenkin siten avoin, että tarvittaessa voitiin poiketa haastattelurungosta kysymyksiä tarkentaen ja lisäkysymyksiä.

Haastattelut teki päävastuullisena tutkijana toiminut MK, jolla on vuosien kokemus työskentelystä seksuaaliterveyskysymysten kanssa asioiden nuorten parissa. Haastattelut nauhoitettiin ja purettiin tekstimuotoon sanatarkasti naurahdukset ja pitkät tauot huomioiden.

HAASTATELTAVIEN TAUSTAA

Ältään tytöt olivat haastatteluhetkellä 16–19-vuotiaita. He opiskelivat joko peruskoulussa, lukiossa tai ammattioppilaitoksessa. Osa asui ydinperheessä, osa itsenäisesti joko yksin tai avoliitossa ja osa vain toisen vanhempansa kanssa. Kaikilla oli ollut yhdyntöjä vastakkaisen sukupuolen kanssa. Seksuaalista suuntautuneisuutta ei sinänsä haastateltavilta kysytty. Ensimmäisen yhdyntänsä haastateltavat olivat kokeneet 13–17-vuotiaana, useimmat 16-vuotiaana. Kahta haastateltavaa lukuun ottamatta kaikilla oli ollut tai oli parhaillaan seurustelusuhde.

ANALYYSI

Analyysimenetelmänä käytettiin temaattista sisällönanalyysiä (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 93–121). Analyysi oli siinä mielessä teoriaohjaavaa, että aiemman nuorten seksuaaliterveyteen ja riskeihin liittyvän tutkimuksen ja oman ammatillisen kokemuksen perusteella oli syntynyt käsitys

siitä, mitkä voisivat olla riskikäyttäytymiseen liittyvät keskeiset teemat (Eskola ja Suoranta 1998, 174–80). Nämä teemat olivat mukana jo haastattelurungossa ja aineistosta löytyikin paljon näihin teemoihin liittyvää puhetta. Teemoja ei rajoitettu analysoimaan vain tehtyjen kysymysten puitteissa, vaan teemoihin liittyviä asioita haettiin koko tekstimassasta. Haastatteluja analysoitaessa oltiin avoimia myös teemoille, joita tutkija ei ollut ennakoinut, mutta jotka haastateltavat itse toivat esiin nuoren naisen seksikäyttäytymiseen liittyvinä asioina (Eskola ja Suoranta 1998, 154–64). Aineisto teemoitettiin (Eskola ja Suoranta 1998, 174–80) ja analyysiin valittiin viisi teemakokonaisuutta: 1) seksin merkitys, odotukset seksiä kohtaan ja seksin edellytykset, 2) seksuaaliseen kanssakäymisen liittyvät valinnat, 3) ehkäisyn käyttö ja riskien huomioon otto, 4) vastuun kantaminen ja katumus sekä 5) pelot ja luottamus. Nämä teemat valittiin sen perusteella, mitä nuorten seksuaalikäyttäytymisestä aiemman tutkimuksen pohjalta tiedetään keskeisiksi asioiksi (Taylor-Seehafer 2000, Kotchick ym. 2001, Aral ja Ward 2005) (teemat 1–3). Mukaan valittiin lisäksi ne kiinnostavat teemat, jotka tulivat toistuvasti esille ja näin ollen tuntuivat olevan tärkeitä seksuaalisuudesta puhuttaessa. Näitä aineiston pohjalta muodostettuja teemoja olivat vastuu, luottamus ja pelot laajemminkin kuin vain raskauteen ja sukupuolitauteihin liittyen.

TULOKSET

Tässä artikkelissa käsitellään haastattelujen pohjalta esiin nostettuja teemoja ja pyritään tunnistamaan skriptejä, kulttuurisia resursseja, jotka jäsentävät nuorten naisten seksuaalista maailmaa. Kaiken kaikkiaan tutkimuksessa tuli esiin se, että haastateltujen nuorten naisten kesken on paljon yhtäläisyyksiä; haastateltavat jakavat suurelta osin samat kulttuuriset resurssit. Tuloksissa tarkastellaan aiempaan kirjallisuuteen peilaten, pohdinta- ja johtopäätösosioissa myös skriptien näkökulmasta.

Tulokset on esitetty teemoittain. Esimerkkeinä olevissa lainauksissa haastateltavat kommentoivat prosessidraamaa ja kertovat omasta elämästään ja mielipiteistään. Lainausten lopussa on mainittu, liittyikö kommentti draaman tapahtumiin. Koska alun perin oli tarkoitus tutkia sitoutumattomia ja seurustelevia omina ryhminään, on lainausten lopussa maininta myös tästä. Merkki (.=) tarkoittaa taukoa ja poistettua osaa sitaa-

tista. Kaksoissuluissa (()) mainitut asiat ovat tutkijan tarkennuksia.

SEKSIIN MERKITYS, ODOTUKSET SEKSIÄ KOHTAAN JA SEKSIIN EDELLYTYKSET

Haastateltavat mainitsivat seksin olevan tärkeää, jopa erittäin tärkeä osa elämää. Läheisyys ja rakkauden osoittaminen olivat merkittäviä asioita seksissä, erityisesti parisuhteeseen liittyen. Kaiken kaikkiaan tunteiden merkitystä osana seksiä painotettiin. Myös kumppanin tuntemista pidettiin tärkeänä seksin edellytyksenä. Saarikoski (2001, 193) onkin tulkinnut nuorisokulttuurissa vallitsevan kiellon sekä rakkaudettomaan seksiin että myös seksittömään rakkauteen; toisaalta osa nuorista kertoo, ettei seksiin aina liity tunteita (kts. esim. Näre 2005, 151–66). Tutkimustulosten eroa saattavat selittää tutkittavien nuoruuden sijoittuminen osin eri vuosikymmenille ja erilaiset aineiston tuottamisen tavat. Ryhmähaastatteluisa (Näreen tutkimus) ehkä vältetään puhumista intiimimmistä asioista ja tunteista. Ryhmäpaine ja ryhmässä vallitseva dynamiikka saattavat estää sensitiivisten asioiden tai poikkeavien näkemysten esiintuomista (Kitzinger 1995). Seksin mainittiin merkitsevän myös nautintoa ja hauskanpitoa, mutta nämä olivat tärkeydeltään toissijaisia tunteiden osoittamisen rinnalla.

H: No mikäs sun kohdalla on se sytyke mikä johtaa yhdyntään?

V: Kai se sitten, kun niin kuin että tuntuu että menee vähän vakavammaksi, tai että oppii tuntemaan sen toisen. (.=) Ja silleen. (pitkä tauko) Ei niin kuin, että ei niin kuin, en mä pystyis jonkun sellasen kanssa, jota mä en yhtään tuntis tai mulla ei olis mitään tunteita niin kuin sitä kohtaan. Seurusteleva 17 v

Seksiin ryhtymistä pidettiin valintana, joka määräytyy vakiintumisasteen mukaan ja riippuu siitä, seurustelee vai ei. Yhdynnän edellytykset riippuivat tilanteesta: parisuhteessa vaaditaan sitoutuminen tunnetasolla, satunnaisissa suhteissa ei. Tällöin seksiä voidaan harrastaa vapaammin ikään kuin viettien viemänä.

Haastateltava kertoo samantyyppisestä tilanteesta omasta elämästään kuin mikä draamatilanteessa oli.

H: Joo. No jos nyt joutuisit samaan tilanteeseen, kuin se äsken kuvaamasi oli. Miten sä nyt toimisit?

V: No tällä hetkellä mä en edes joutuis semmoseen tilanteeseen (naurahtaa), mutta jos mä en olisi varattu, niin todennäköisesti (.=)

se tilanne jatkuis. Loppuun asti ((yhdyntään)).
Seurusteleva 19 v, kommentti draamaan

Hukkilan (1992, 65–6) mukaan tytöt liittävät yhdyntään seurusteluun ja rakkauteen eli seksi ei ole hyväksyttyä kenen kanssa tahansa. Tämän tutkimuksen nuoret naiset pitivät seksiä mahdollisena myös ilman syviä tunteita. Tulosta selittänee se seksuaalisen ilmapiirin muutos, joka on tapahtunut yleisemminkin 1990-luvulta 2000-luvulle siirryttäessä (Haavio-Mannila ja Kontula 2001, 122–4, 340–59).

Alkoholin mainittiin olevan yksi mahdollinen elämän ensimmäiseen yhdyntään johtava tekijä, joskaan ei välttämättä omassa elämässä. Muina ensimmäiseen yhdyntään johtavina tekijöinä tulivat esille kokeilemisen halu, kavereiden esimerkki ja neitsyydestä eroon pääsy.

Yhtäältä yhdyntään ehdona pidettiin seurustelua tai toisen hyvää tuntemista, toisaalta painotettiin sitä, että pitää kokea olevansa valmis yhdyntään.

Haastateltava kertoo ensimmäisestä yhdyntästään.

H: Pelottiko sua?

V: No ei oikeestaan, kun mä olin tiakkö, no kyllä mua vähän silleen jännitti.. tai siis sellasta kutkuttavaa jännistystä oli, mutta ei mua silleen pelottanut, kun mä kuitenkin olin ihan 100 %:n valmis siihen, että emmä olis ikinä pystynyt tekeen sitä, jos mä en olis ollu valmis siihen. Että tunsin olevani valmis.

Sitoutumaton 16 v

Seksiä ajateltiin voitavan parisuhteessa käyttää myös välineenä; seksin avulla on mahdollista välttää riitaa, kostaa tai herättää huomiota. Esille tuli myös ajatus siitä, että seksiä voi käyttää itsekkäästi oman halun tyydyttämiseen. Tällaista käyttäytymistä pidettiin nimenomaan pojille tyyppillisenä.

Seksuaalisten kokemusten ajateltiin voivan olla myös aikuisuuden merkki tai osoitus siitä, että pärjää elämän kilpailussa. Myös Hukkilan (1992, 60) tutkimuksessa tytöt kokivat ensimmäisen yhdyntään olevan askel kohti aikuisuutta, mitä taas Hollandin ja hänen työtovereidensa (1998, 185) feministiseen teoriaan pohjautuvassa brittiläisten 16–21 -vuotiaiden nuorten seksuaalisuutta koskevassa 1980–90 -lukujen taitteessa tehdyssä tutkimuksessa ei ilmennyt. Hollandin ja kollegojen (1998, 9) tutkimuksessa nuorten naisten seksuaalisuutta tarkasteltiin voimaantumisen käsitteen kautta, jolloin seksin aloittaminen voisi

merkitä aikuisuutta silloin, kun nuorella on mahdollisuus toimia omien arvojen mukaisesti.

Tässä tutkimuksessa tuli esiin useammanlaisia näkemyksiä siitä, voiko ensitreffien yhteydessä tapahtua yhdyntää. Yhdyntään mahdollisuutta voitiin pitää joko epätodennäköisenä, mahdollisena tai jopa todennäköisenä.

Haastateltavat kertovat oman näkemyksensä siitä, mikä olisi uskottavin vaihtoehto draamakohtauksen tapahtumille.

V: Että kyllä mä oisin jäänyt sinne. Ja sitten kun on viinan kanssa lutrattu, niin (.=) se tietää sitten sen lopputuloksen siitä. Että kun ei järki enää pelaa. Sitoutumaton 18 v, kommentti draamaan

V: Mä oisin laittanut sen ((draamatarinan tytön)) kotiin. Ne ois saanut tutustua toisiinsa hetken aikaa ensin. Vaikka eihän siellä mitään tapahtunutkaan, mutta silti. (.=) Taas aattelen itteeni (nauraa), että en jäis ensimmäisellä kerralla vieraan kotiin yöksi.

Seurusteleva 17 v, kommentti draamaan

Ensimmäiseen yhdyntään liittyvät mielikuvat ja odotukset saattoivat olla romanttisia tai realistisia. Ne tytöt, joilla oli ollut romanttisia odotuksia, uskoivat, että tämä on yleisemminkin tyttöjen mielikuva ensimmäisestä yhdyntästä. Hollandin ja hänen työtovereidensa (1998, 72–4) mukaan monien nuorten naisten kuva seksuaalisuudesta onkin romanttinen median luoman kuvan vuoksi.

SEKSUAALISEEN KANSSAKÄYMISEEN LIITTYVÄT VALINNAT

Draaman kuvaamissa tilanteissa, joissa tutustutaan uusiin poikiin, tuli esiin kaksi erilaista tapaa toimia. Erilaisia toimintatapoja ohjaa kenties kaksi erilaista seksuaalisuuden skriptiä; osa ei lähtisi puolitun matkaan ja tekisi itse tietoiset päätöksensä toiminnastaan, osa ajautuisi tilanteisiin ja toimisi ehkä tahtonsa vastaisestikin esimerkiksi alkoholin vaikutuksesta. Omaa päätöstä korostavat pitivät tärkeänä kumppanin tuntemista. Tuntemattomiin liitettiin monenlaisia riskejä.

H: Mitä sä arvelet, mikäs siinä sitten, että sun kaverit voi tuntemattoman kanssa mennä suojaamattomaan seksiin?

V: En mä tiedä, en mä ymmärrä niitä (naurahtaa). Jotkut, siis enintään muutama on sellanen just, jotka lähtee kenen mukaan tahansa. Ja laskee suunnilleen seksikumppaneitaan. (pitkä tauko) En mä tiedä, ite kun ei yhtään oo sellanen, niin en mä voi käsittää sitä. Niin onhan aika riskiä oikeestaan lähtee sellasen mukaan yhtäkkiä. Sitoutumaton 18 v

Kaiken kaikkiaan painotettiin, että omassa elämässä tehdään itse päätökset tai ainakin pyritään siihen. Nekin haastateltavat, jotka kokivat ajautuvansa tilanteisiin, pitivät toivottavana, että ensimmäisellä tapaamisella ei harrastettaisi seksiä.

H: No jos sä oisit ollut siellä Tonin kotona Laura, niin oisitko toiminut samalla lailla kuin Laura, vai oisitko sä Laurana tehnyt jotain eri tavalla?

V: Jo ennen kun mä oisin mennyt sinne ((Tonin kotiin)), niin mä oisin ottanut selvää, että milloin mä lähden kotiin, voinko mä jäädä sinne yöksi ja ketä muita sinne jää yöksi. Tonin kanssa en ois jäänyt kahdestaan. Seurusteleva 17 v, kommentti draamaan

H: No sitten jos ajatellaan sitä kakkosversiota. Ja siinä sitten juotiin alkoholia riittävästi ilmeisesti ja Laura jäi yöksi ja tapahtui se yhdyntäkin. Mitäs nyt ajattelet tai miltä tuntuu se kakkoskohtaus? Se Laurana olo?

V: (Pitkä tauko) No niinkun erilaiselta Lauralta verrattuna niihin aikasempiin kohtauksiin, et se sitten tota vähän muuttu vähän tuhemmaksi tyköksi siinä, et (naurahtaa), et sillä olis vähän erilaista, et siinä mä tunsin olevani melkein niinkun ite, eikä Laura, et mä aina yleensä aina joudun sellasiin tilanteisiin. Sitoutumaton 16 v, kommentti draamaan

Halua ja kykyä toimia oikeaksi katsomallaan tavalla omista sosiaalisissa verkostoissaan voidaan kutsua voimaantumiseksi (Järvinen 2009). Holland kumppaneineen (1998, 9–10) määrittelee voimaantumisen samankaltaisesti ja jäsentää seksuaalista voimaantumista puhumalla intellektuaalisesta ja kokemuksellisesta voimaantumisesta. Intellektuaalisella voimaantumisella he tarkoittavat, että nuorilla naisilla on vahva pyrkimys toimia oikein ja turvallisesti seksisuhteissaan, mutta käytännössä, kokemuksellisen voimaantumisen suhteen, he melko harvoin siihen pystyvät. Tällainen ambivalenssi tuli esiin tässäkin tutkimuksessa. Esille tuli kuitenkin myös se, että joissakin tapauksissa oli kyetty toimimaan halutulla tavalla.

EHKÄISYN KÄYTTÖ JA RISKIEN HUOMIOON OTTO

Ehkäisynä haastateltavat olivat käyttäneet ehkäisytabletteja tai kondomia, mutta sukupuolitauteihin tai raskaaksituloon liittyviä riskejä he eivät olleet juurikaan pohtineet. Ensisijaisesti suojaututtiin raskaudelta. Sukupuolitauteiden mahdollisuus tuli mieleen vasta sitten, kun niihin oli tullut henkilökohtainen tuntuma, joko oma kokemus tai kaveripiirissä ollut tapaus.

H: No mites siinä ensimmäisessä yhdynnässä, otitteko te puheeksi tai mietittekö te riskejä. Siis riskit raskaudesta tai sukupuolitaudeista?

V: Ei me sen suuremmin niitä ((riskejä)) lähdetty analysoimaan (naurahtaa). Kyllä me pidettiin itsestään selvänä, että ensinnä käytetään kondomia. Ja sitä käytettiin. En mä lähtenyt miettiä, että mikä todennäköisyys tästä nyt sitten on tulla raskaaksi. Ei mulla käynyt silloin mielessä. Seurusteleva 17 v

Vakinaisessa suhteessa olevat eivät pitäneet sukupuolitauteja todennäköisenä, koska heillä oli vakituinen seurustelukumppani. Uudessa tai yhden illan suhteessa riski olisi tyttöjen mielestä voinut olla olemassa.

Kaikki haastateltavat kertoivat käyttäneensä kondomia ensimmäisessä yhdynnässään ja osalla oli ollut samanaikaisesti myös ehkäisytabletti käytössään. Haastatteluissa tuli esiin myös alkoholin osuus ensimmäisessä yhdynnässä; ensimmäinen yhdyntä saattoi tapahtua alkoholin vaikutuksen alaisena.

Jotkut haastateltavat totesivat, että ensimmäisestä yhdynnästä lähtien ehkäisy oli aina ollut käytössä ja että se oli ollut luonnollista tai itseltään selvää.

Toiset taas painottivat ehkäisyn käytön olleen tietoisesti mietitty valinta. Osalle ehkäisyn käyttö oli ollut satunnaista.

H: Mietitittekö te, tai tuliko teille missään vaiheessa mieleen sitten raskauden ehkäisy tai?

V: Joo, siis itse asiassa se poika, H, se kyllä kysyi multa heti, että syönkö mä pillereitä. Mä sanoin että syön. Mutta tota niin sitten me käytettiin kortsua.

H: Ja oliko tää ihan tietoinen päätös, että te keskustelitte, kävitte tän läpi?

V: Joo. Sitoutumaton 18 v

Holland kollegoineen (1998, 9,32) näkee seksuaalisilta riskeiltä suojautumisen edellyttävän naisen kykyä muodostaa käsitys omasta seksuaalisesta mielihyvästään ja kyvystä neuvotella kumppanin kanssa seksuaalisen kanssakäymisen liittyvistä käytännöistä. Tämän pohjalta edellä siteerattu haastateltava edustaisi hyvin Hollandin ja kumppanien kuvaamaa turvaseksiä noudattavaa nuorta naista.

VASTUUN KANTAMINEN JA KATUMUS

Vastuun käsite on monitahoinen ja tuli useasti esiin haastatteluissa. Sen yhteydessä pohdittiin

ajattelematonta toimintaa kuten esimerkiksi yhdyntää ilman ehkäisyä ja sen seurauksena mahdollista raskautta.

Esille tuli kaksi erilaista seksuaalisuuden hallintaan liittyvää skriptiä: etukäteisvastuuta ja käyttäytymisen kontrollia korostava näkemys ja ”joutuminen” yhdyntätilanteisiin, johon kuului vastuun kantaminen mahdollisista ei-toivottavista seurauksista jälkikäteen.

H: ... Ja siinä aika nopeasti näytti sitten siltä, että Laura on päätymässä sinne aborttiin päin. Mutta kuinka se päätös syntyi?

V Niin sitten ruvettiin miettimään, että mä oon ite ihan aborttia vastaan. Vaikka niin kuin oiskin tässä iässä. Koska mun mielestä ihminen pystyy oikeesti huolehtiin näistä asioista. (.=) Koska se on vaan tyhmyyttä mennä just humalassa (.=) harrastaa seksiä. Varsinkin suojaamatonta seksiä. ...

Seurusteleva 16 v, kommentti draamaan

H: Mitä sä nyt ajattelet siitä Lauran ja Tonin ratkaisusta ((päätyivät jatkamaan raskautta)?)

V: Mutta jos niin kuin on vahinko päässyt käymään, niin periaatteessa siinä tilanteessa mä en hyväksy (.=) hyväksy aborttia. Kuitenkin kaikki varmasti tietää sen, että saattaa olla se mahdollisuus aina, että ei mikään oo 100%:n varmaa kuitenkaan. Tai kaikkien pitäis (naurahtaa) tietää se.

Sitoutumaton 18 v

Tutkimuksessa tuli esille ajatus jaettavissa olevasta vastuusta: vastuu raskaudesta ei ole yksin tytön, vaan osa vastuusta kuuluu poikaystävälle tai vanhemmille. Syy vastuuttomuudesta saatettiin säilyttää alkoholin tilille silloin, kun alkoholilla oli ollut osuutta käyttäytymiseen. Suvivuon ja työtovereiden (2008) tutkimuksessa alkoholin merkityksestä nuorten seksuaalisen riskikäyttäytymisen kannalta löytyi kolme vastuun kantamisen kategoriaa: osa kontrolloi käyttäytymistään aina riippumatta humalatilasta, osa antoi tilanteiden menä kontrolloimatta, olipa humalassa tai ei, osalla alkoholin vaikutus käyttäytymiseen oli suuri.

Tutkimuksessa tuli esille monia katumuksen aiheita, mikä kertonee siitä, ettei ole helppoa kantaa vastuuta tavalla, joka vastaisi omia esille tuottuja arvoja. Kaduttavana tuotiin esille alkoholin käyttöön liittyvä typerä käyttäytyminen, mikä liittyi ehkäisyn käytön unohtamiseen, väärin tai vieraiden kumppanien kanssa harrastettuun seksiin tai väärin seksuaalisten vihjeiden antamiseen.

H: Niin ootko muuten katunut seksiin liittyvää käyttäytymistäsi?

V: No oon. Oon. (.=) Kyllä, että on tullut muutaman kerran tullut vedettyä sillain niin kuin ehkä vähän liikaa ja sitten niin kuin tehnyt vähän hutiloituja päätöksiä. Ja sitten niin kuin kaikes.. justiin että, ei oo ehkäisystä huolehdittu ja sillain. Että kyllä niin kuin on jonkin verran asioita, joita muuttais kyllä hyvin mielellään. Sitoutumaton 18 v

H: Ootko toiminut joskus niin, että kaduttaa jälkikäteen?

V: Mutta sieltä sitten tota aina, aina, ei aina, mutta silloin tällöin (naurahtaa) jonkun kanssa ajautui jonnekin nurkan puolelle. Lähinnä pussailemaan ja niin pois päin. Mutta siinä sitten vois miettiä kuitenkin itse, että kun itellä ei ollut mitään sen suurempia motiiveja siihen juttuun. Että se oli niin kuin hetken mielihohteesta, niin sitten kun se poika lähti, tai seuraavana päivänä otti yhteyttä, että mitä mieltä sä oot tästä, haluaisitko jatkaa. Niin itte oli, että eikä, mitä mä oon tehnyt! Oisinpä jättänyt tekemättä, niin ei nyt tarvis niin tota aiheuttaa toiselle mielipahaa. Seurusteleva 17 v

Kaduttavana tekijänä mainittiin myös kokemattomuus, mikä liittyi yhteen kumppaniin sitoutumiseen, jolloin arveltiin seksi- ja seurustelukokemusten jääneen yksipuolisiksi. Esille tulivat myös syrjähyppy ja se, että suostui seksiin, vaikkei itse ollutkaan halukas. Yksi haastateltavista katui sitä, ettei ollut tehnyt rikosilmoitusta jouduttuaan puoliväkisin yhdyntään aikuisen miehen kanssa.

PELOT JA LUOTTAMUS

Haastattelussa kysyttiin sukupuolitauteihin ja raskaaksi tuloon liittyviä pelkoja; näiden lisäksi esiin tuli myös muita pelkoja. Ensimmäisessä yhdynnässä pelottavina asioina koettiin mahdolliset kivut ja se, ettei tiennyt varmasti, kuinka tulisi käyttäytyä. Tuolloin vaarana oli toimia taitamattomasti tai epäonnistua. Ensiyhdyntää näytetään pidettävän suorituksena, mikä eroaa Hollandin ja työtovereidensa (1998, 181) tutkimuksesta, jossa tämä oli vain miehille tyyppillistä. On mahdollista, että kymmenessä vuodessa on tapahtunut muutos siinä, miten nuorten naisten on mahdollista puhua omasta seksuaalisuudestaan ja toisaalta suomalaisen yhteiskunta osana pohjoismaista sukupuolten tasa-arvoa korostavaa kulttuuria saattaa olla sallivampi naisten seksuaalisuuden suhteen.

Raskaaksi tulo suunnittelematta ja sen muka-

naan tuoma vastuu ja päätöksenteon vaikeus pelottivat. Erityisesti ne, jotka pitivät todennäköisempänä lapsen synnyttämistä kuin raskauden keskeytystä, toivat esille pelon lapsen kasvattamiseen liittyvästä suuresta vastuusta. Seksuaalisuuden kontrollin ja etukäteisvastuun skriptiin sitä vastoin liittyi enemmänkin pelko oman elämän suunnitelmien sekaisin menosta suunnittelematoman raskauden myötä.

H: Osaatsä sanoa mikä siinä on pelottavaa, siinä raskaaksi tulossa?

V: No (.=) siis (.=) Hmm, no just ehkä se, että ei ois valmis, sitä ei ois suunniteltu. Ja niin kuin silleen ehtinyt asennoituun siihen. Ja just se oma elämäntilanne ja jälleen. Että (pitkä tauko) ne varmaan niinkuin lähinnä. Ja just siitä, että menis kaikki asiat sekaisin omassa elämässä, mitä nyt on suunnitellut kaikkee ihan tarkkaan., kaikki jutut. Ja (.=) hmm, niin (.=). Ja periaatteessa se raskaaksi tulo on kuitenkin sellanen iso juttu, vaikka pystyis tekeen niin kuin abortin kuitenkin nykyään aika helposti. Niin ei sitä kuitenkaan halua, että totta kai sen halua pitää niin kuin sitten vasta sinä aikana kun halua oikeesti lapsen. Seurusteleva 17 v

Suunnittelematomaan raskauteen liittyi myös hylätyksi tulemisen pelkoja. Vanhemmat (vanhempien suhtautuminen raskauteen) tai terveydenhoitohenkilökunta (haukkuminen typerästä käyttäytymisestä) voisivat hylätä. Hylätyksi tulemisen pelko liittyi myös muihin ihmissuhteisiin ja luottamukseen. Poikaystävä (seurusteluun sitoutuminen pelottaa) tai kaverit (mielipiteitä noudattava) voisivat hylätä.

Leimaautuminen ”huonoksi ihmiseksi” oli myös pelottavaa, vaikkakaan tässä aineistossa esille tulleissa skripteissä maineen teema ei nousut etualalle. Maineen varjelu on monissa aiemmissä tutkimuksissa todettu keskeiseksi tyttöjen huolen aiheeksi (Hukkila 1992, 63–4, Saarikoski 2001, 39–40). On mahdollista, että draamatyökentely ja haastattelut keskittyivät toisenlaisiin asioihin, eivätkä näin kutsuneet maineen teemaa keskusteltavaksi.

Haastateltava kertoo kokemuksistaan, joita ei olisi halunnut tapahtuvan.

V: (.=) Hmm. No tota (.=) oon mää joitain,siis silleen että (.=) että nää tyyppit, joiden kaa mä oon ollu silleen, niin ne on ollu samalta alueelta, eli niinkun ne on kaikki tienny toisensa silleen. Niin oon mä silleen pelännyt, että jos joku saa tietää, että kyllä

mulle siinä tossa (.=) viime syksynä ja talvena kehitty mainekin, näistä yhen illan jutuista, että se leima mussa on varmaan vieläkin, Kyllä mä sen jätjän tilille olisin halunnut saada, mutta jos mä nyt meen sille puhuun tästä, niin niin mä pelkään, että kaikki saa tietää siitä. Ja sitä mä taas en halua.
Sitoutumaton 16v

Esille tulivat myös, omiin kokemuksiin perustuen, sukupuolitauteihin liittyvät pelot sekä pelot vanhempia sukupuolikumppaneita kohtaan, joiden ajateltiin voivan käyttäytyä väkivaltaisesti tai muuten arvaamattomasti.

Seksuaalisuuden alueella luottamus korostuu. Kaiken kaikkiaan haastateltavat olivat sitä mieltä, että luottamus edellyttää toisen tuntemista hyvin. Uusiin tuttavuuksiin ei voinut luottaa, koska ei tiennyt, mitä he itsestä ajattelevat. Intiimimpien asioiden suhteen kavereihin ei voinut täysin luottaa, koska he voisivat arvostella tai jopa hylätä. Luotettavuus seurustelusuhteessa on aiemmissäkin tutkimuksissa todettu olevan tytöille tärkeää (Hoikkala 1996, 287, Holland ym. 1998, 101). Tässä tutkimuksessa korostui luotettavuuden merkitys kaikissa läheisissä ihmissuhteissa.

POHDINTA

Tulokset kuvaavat tätä pientä nuorten naisten ryhmää ja kertovat heidän ajatuksistaan talvella 2004–2005. Tulokset antanevat kuitenkin viitteitä siitä, mitä kulttuurisia skriptejä heijastelevia ajatuksia suomalaisilla nuorilla naisilla voisi yleisemminkin olla liittyen tässä tutkimuksessa esiin nostettuihin seksuaaliterveyden ja riskikäyttäytymisen teemoihin.

Tähän kvalitatiiviseen tutkimukseen kutsuttiin kyselytutkimuksen pohjalta nuoria naisia kahdesta ryhmästä; useita tai harvoja seksikumppaneita omanneita. Tutkimukseen valikoitui pieni joukko. Mahdollisesti mukaan lähteneet olivat sosiaalisesti rohkeampia. Toisaalta mukaan saattoi valikoitua myös nuoria, jotka halusivat käsitellä omia seksuaaliterveyteen liittyviä ongelmiaan. Aihe on myös moraalisesti herkkä ja poissääneissä saattoi olla nuoria naisia, jotka eivät halunneet ”tulla arvioitaviksi”. Tutkimusjoukon valikoituminen on saattanut kaventaa löytyneiden seksuaalisten skriptien kirjoa.

Löytyneiden skriptien vaihtelua saattaa kaventaa myös se, että haastattelukysymykset osin pohjautuivat prosessidraamoihin, joissa oli ennalta suunniteltu tarinarunko neljine ongelmanratkaisukohtineen. Tosin jokainen ryhmä tuotti mo-

nia ratkaisuja ongelmakohtiin ja eri ryhmät päätyivät erilaisiin lopputuloksiin. Haastatteluissa ei rajoitettu tarinarungon teemoihin, vaan seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista kysyttiin laajemmin.

Prosessidraamassa esille tulleet tapahtumat ovat todennäköisesti virittäneet haastateltavien ajatuksia ja lisänneet ymmärrystä toisten erilaista toimintaa kohtaan. Jotkut haastateltavat toivat selkeästi esiin draaman tapahtumien ja käytyjen keskusteluiden vaikuttaneen heidän näkemyksiinsä joistakin käsitellyistä teemoista. Usein oma aiempi näkemys oli saanut draaman myötä uusia näkökulmia. Prosessidraaman onkin todettu tarjoavan mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen oppimiseen (Laakso 2004, 168–74, 184).

Vaikka prosessidraama itsessään näyttäisi olevan hedelmällinen aineistonkeruumenetelmä, se on saattanut vähentää osallistujien määrää. Tulevissa tutkimuksissa kannattaakin kiinnittää erityistä huomiota rekrytointiin, jos tutkimuksessa käytetään draamamenetelmiä.

Tutkittavien ikäryhmässä muutamankin vuoden ikäerolla saattaa olla merkitystä seksuaalikäyttäytymisen kannalta (Aapola 1999, 223–54). Monet ikään liittyvät tekijät heijastunevat haastatteluihin, mutta draamaryhmissä syntyneiden tarinoiden suhteen iän merkitys lienee ollut vähäisempi, koska jokaisessa ryhmässä oli ikähaarukan ala- ja yläpäässä olevia tutkittavia. Aineistosta tehdyn kyselytutkimuksen perustella (Kuortti ja Kosunen 2009) seksuaalikumppaneiden määrä näyttäisi liittyvän enemmän omaksuttuihin käyttäytymismalleihin kuin ikään.

Jatkotutkimukseen mukaan lähteneet olivat erittäin motivoituneita ja paneutuivat niin draaman tekoon kuin haastatteluunkin. Haastatteluissa oli luottamuksellinen ilmapiiri ja hyvin intiimeistäkin asioista puhuttiin.

Seksikumppaneiden määrän suhteen haastateltavat edustivat kahdenlaista käyttäytymismallia. Nuorten seksikumppanien suuri määrä on monissa aiemmissa tutkimuksissa liitetty useisiin riskitekijöihin (Traeen ja Lewin 1992, Escobedo ym. 1997, Kuortti ja Kosunen 2009). Sitoutumattomat, joilla oli ollut monia seksikumppaneita, jakautuivat näiden perinteisten riskien osalta kahtia. Kahdella oli ollut näitä riskitekijöitä, kuten runsasta alkoholin käyttöä, sukupuolitauteja ja satunnaista ehkäisyn käyttöä, kahdella ei. Riskien kasautuminen edustaa klassista näkemystä riskikäyttäytymisestä ja tässä tutkimuksessa tätä kutsutaan klassiseksi riskikäyttäytymiseksi. Seu-

rustelevilla, joilla oli ollut vain yksi tai kaksi seksikumppania, ei tullut esiin edellä mainittuja perinteisiä riskitekijöitä.

Olenaisiin huomio haastatelluista tytöistä lienee se, että tyttöjen kesken oli enemmän samankaltaisuuksia kuin eroja. Kuten aiemmissakin tutkimuksissa (Hukkila 1992, 66) läheisyyttä ja rakkauden osoittamista pidettiin merkittävimpinä asioina seksissä ja erityisesti nämä liitettiin parisuhteen seksiin. Sen sijaan satunnaisissa suhteissa seksiä pidettiin olosuhteista riippuvana valintana. Voidaankin puhua tyttöjen jakamasta yhdenillanmoraali-skriptistä, jossa parisuhteeseen oleville seksi on vain tähän parisuhteeseen kuuluva asia ja sen oleellisia elementtejä ovat läheisyys ja tunteet, kun taas niille, jotka eivät ole parisuhteessa, ovat sallittuja yhdenillan seksisuhteet ilman suuria tunteita (kts. Haavio-Mannila ja Kontula 2001, 357–9).

Ensitapaamisella tapahtuvan yhdynnän mahdollisuudesta oli kahta erilaista ajattelutapaa: yhdyntä oli mahdollinen tai jopa todennäköinen jo heti ensitapaamisella tai kutakuinkin mahdollon ratkaisu. Nekin tytöt, jotka pitivät yhdyntää ensitapaamisella mahdollisena, pitivät parempana sitä, että näin ei tapahtuisi. Kaikilla haastateltavilla on näin ollen yhteinen käsitys moraalisesti oikeasta käyttäytymismallista – ensitapaamisen skriptistä. Muissakin suomalaistutkimuksissa nuorten arvojen on todettu osin noudattavan yleisiä, konservatiivisia linjoja (Hukkila 1992, 60, Helve 2002, 220–2).

Haastateltujen tyttöjen ajattelutavoissa ilmeni joitakin eroja seksin merkityksen ja edellytysten suhteen. Kaikki tytöt pitivät kumppanin tunteesta toivottavana asiana. Esille tuli tässäkin kahdenlaista ajattelutapaa, joiden voisi ajatella liittyvän erityyppisiin kulttuurisiin skripteihin: joko painotettiin seksin kuuluvan parisuhteeseen tai sitten seksisuhteen edellytyksenä pidettiin valmiutta seksiin ja seksin ajateltiin olevan merkki aikuisuudesta. Ne, jotka painottivat valmiutta seksiin, näyttivät liittyvän seksuaaliset kokemukset riittävään kypsyyteen, johon kuuluu myös vastuun kantaminen teoistaan; vastuu on kannettava riippumatta siitä, oliko kyseessä tietoinen valinta vai ei.

Aiemmissa tutkimuksissa median on osoitettu vaikuttavan nuorten seksuaalikäyttäytymiseen muun muassa rohkaisemalla yhdyntöjen aloittamiseen ja seksuaaliseen aktiviteettiin (L'Engle ym. 2006) ja pitävän yllä nuorten naisten epävarmuutta luomallaan romanttisella kuvalla (Wilksa

2001, 66). On esitetty, että naiset omaksuvat mediasta romanttisen kielen, joka ei mahdollista kommunikointia käytännön seksuaalisista kysymyksistä ja näin osaltaan vaikeuttaa täysivaltaisten päätösten tekemistä altistaen riskikäyttäytymiselle (Holland ym. 1998, 7). Tämän tutkimuksen valossa ennakkokuva seksistä ennen omaa ensimmäistä yhdyntäkokemusta oli kahtalainen, kuva oli joko selkeän romanttinen tai sitten ensimmäisiin seksikokemuksiin ei liittynyt suuria odotuksia. Kertooko tämä siitä, että osa tytöistä omaksuu herkemmin median seksistä luomat kuvat ja pyrkii myös toteuttamaan tätä mallia omassa elämässään ja ajautuu näin riskikäyttäytymiseen? On kuitenkin tärkeää panna merkille, että haastateltavat painottivat pyrkivänsä valinnoissaan omiin ratkaisuihinsa. Hollandin ja hänen työtovereidensa mukaan (1998, 5, 130) monien nuorten naisten on vaikea noudattaa ja ylläpitää turvallisia periaatteita seksielämässään voimakkaista intentioista huolimatta. Tässä tutkimuksessa useimmat tytöt kertoivat tähän kuitenkin pystyvänsä.

Vastuun kantamisen teema tuli esiin haastattelussa monessa yhteydessä. Tämän haastatteluaineiston perusteella näyttää siltä, että nuoret naiset pohtivat vastuutaan laajasti. Seksuaalisuuden kontrollin ja etukäteisvastuun skriptiä noudattavat tytöt halusivat kantaa vastuunsa etukäteen (esim. ehkäisyä käyttämällä) pyrkien näin välttämään ei-toivottuja tilanteita. Vähäisempää seksuaalisuuden kontrollia edustava, tilanteisiin ”joutumisen” skripti, korostaa sitä, että jos ei-toivottuihin tilanteisiin joudutaan, niiden seurauksista kannetaan kuitenkin vastuu.

Nuorten seksuaalinen riskikäyttäytyminen, joksi myös monet seksikumppanit on perinteisesti luettu, mielletään usein vastuuttomuuteen liittyväksi ja erityisesti tyttöjen kohdalla huonoon maineeseen johtavaksi (Vuori 1988, Hukkila 1992, 63–4). Maailmaa, jossa vastuu halutaan kantaa kokonaan itse, rakensivat erityisesti ne tytöt, jotka edustivat klassista riskikäyttäytymistä. Toisaalta vain he toivat esiin pelkoa hylätyksi tulemisesta. Kun läheisiinkin ihmisiin on vaikea luottaa, saattaa ainoaksi mahdollisuudeksi jäädä luottaa ainoastaan itseensä ja kantaa vastuu yksin. Voidaan puhua luottamuksen paradoksista, jossa luottamukseen sisältyy aina riski sen menettämisestä, luottamuksen kääntöpuoli on haavoittuvuus ja riippuvuus (Näre 2005, 24).

Esiin tuli myös ajatustapa, jossa vastuuta halettiin jakaa vanhemmille tai poikaystävälle. Aja-

tus siitä, että vastuuta kannetaan yhdessä, saattaa olla merkki luottamuksesta. Kukaan vastuun jakamiseen taipuvaisista haastateltavista ei tuonut esiin pelkoaan hylätyksi tulemisesta.

Vastuukysymystä pohdittiin myös suhteessa alkoholinkäyttöön. Alkoholista syytettiin silloin, kun sen käyttö oli johtanut huonoihin valintoihin (kts. Suvivuo ym. 2008). Toisaalta Jaatisen (2000) tutkimuksessa todettiin, että tytöille tyyppillistä oli humalassakin kantaa vastuuta itsestä ja toisista. Kun katsotaan, että alkoholi on ollut syynä huonoihin valintoihin, kyseessä voi olla attribuutioerhe, jonka mukaan ihmisillä on taipumus ottaa kunniaa myönteisistä tuloksista, mutta kieltää vastuunsa epäonnistumisista (Gecas 1982). Epäonnistumiset voidaan attribuoida ulkoisiin syihin kuten alkoholiin.

Tytöt eivät merkityksellistäneet yhdyntätilannetta riskitilanteena. Jos joltakin suojauduttiin niin raskaudelta, mikä on aiempienkin tutkimusten tulos (Traeen ym. 1992). Raskaaksi tulossa haastateltavia pelotti raskauden jatkamiseen liittyvän päätöksenteon vaikeus ja se vastuu, joka liittyy joko abortin tekoon tai lapsesta huolehtimiseen.

Yhteistä kaikille haastateltaville oli katumus jostakin seksiin liittyvästä käyttäytymisestä. Kaduttiin väärin seksuaalisten vihjeiden antamista ja toisaalta kaduttiin ehkäisyn unohtamista ja seksiä väärin ihmisten kanssa.

Kaduttavina asioina mainittiin myös syrjähyppy ja se, että suostui seksiin, vaikka ei itse ollutkaan halukas. Kertooko tämä siitä, että nuori tunnistaa omat halunsa ja arvonsa, mutta ei noudata niitä (syrjähyppäessä rikkoen omia moraalisia arvojaan tai suostumalla seksiin vain kumppanin halun vuoksi) ja katuu tätä? Tämä voisi kertoa seksuaalisen voimaantumisen prosessista, jossa oma naiseus alkaa löytyä ja se hyväksytään arvokkaana osana omaa ihmisyyttä (kts. Holland ym. 1998).

Näre (2005, 151–66) kuvaa seksuaalista käyttäytymistä skripteinä, jotka voidaan jakaa kolmeen luokkaan: vastavuoroisuuden, vapaamielisyyden ja libertaariskriptiin. Tässä tutkimuksessa suurin osa haastatelluista edusti vastavuoroisuuden skriptiä, jossa tunteet kuuluvat seksuaalisiin suhteisiin ja suhde perustuu luottamukseen. Klassista riskikäyttäytymistä edustaneet tytöt noudattivat vapaamielisyyden skriptiä, jossa kumppanin ei tarvitse olla vakituinen, sänkyyn voi mennä jo ensitapaamisella ja suhteessa pyritään yhteisymmärrykseen. Libertaariskripti, jossa luottamuksen

pettäminen ja manipulointi ovat sallittuja, ei tullut esiin tässä tutkimuksessa ja se onkin Näreen mukaan joidenkin poikien jakama seksuaalisuuden käsikirjoitus. Närein tutkimuksessa ei tullut esiin romantiikan skriptiä, jolle tyypillistä olisivat haaveilu ja suuret tunteet (Näre 2005, 114–9). Tässä tutkimuksessa tuli esille aavistus romantiikan skriptistä romanttisina odotuksina ensimmäistä yhdyntää kohtaan.

Papp työtovereineen (2000, 177–217) jakaa strukturoidussa haastattelututkimuksessaan ihmiset neljään tyyppiin seksuaalikokemusten perusteella: seksiin suuntautuneet, monogaamiset, kokemuksiin ajautuneet ja estoiset halukkaat. Tämän tutkimuksen haastateltavista seurustelevat edustaisivat parhaiten monogaamista tyyppiä, jolle tyypillistä ovat harvat seksikumppanit, säännöllinen ehkäisyyn käyttö ja seksuaalisuuden liittäminen parisuhteeseen. Klassista riskikäyttäytymistä edustaneet tytöt puolestaan ovat lähimpänä kokemuksiin ajautuneiden tyyppiä, jolle luonteenomaista on riskien otto ja se, ettei seksuaalisuus ole täysin omassa hallinnassa. Seksiin suuntautuneita, joille tyypillistä on voimakas seksuaalinen halu ja monet seksikokemukset ilman katumusta, ja estoisia halukkaita, jotka haluaisivat seksikokemuksia, mutta eivät ole niitä syystä tai toisesta saaneet, ei tässä tutkimuksessa tullut esiin, mikä selittynee tutkimuksen valikoituneilla nuorilla.

Hollandin ja hänen kollegoidensa (1998, 104–105, 171) mukaan normatiivisen heteroseksuaalisuuden diskurssi tarjoaa rajoitetut skriptit seksuaalisuuden ilmentymiselle. Heidän käsityksensä mukaan miehinen määrittelyvalta vaikuttaa nuorten päätöksentekoon ja erityisesti nuoret naiset peilaavat itseään tämän hyvin yksipuolisesti määritellyn miehisyyden kautta. Nuoret yrittävät rikkoa ja uudistaa näitä skriptejä siinä kuitenkin harvoin onnistuen.

Tutkijat (Holland ym. 1998, 135–44) toivat esille neljä naisten seksuaalisen voimaantumisen skriptiä. Miehinen malli korostaa vapautta seksiin ilman sitoumuksia. Lähimpänä tätä mallia tässä tutkimuksessa olivat klassista riskikäyttäytymistä edustavat nuoret naiset, mutta hekin kantoivat vastuutaan mitä suurimmassa määrin. Tilannekohtaisen voimaantumisen malli voi perustua parisuhteen luottamukseen tai omakohtaisiin riskikokemuksiin, jotka ovat opettaneet kontrolloimaan seksisuhteita. Useimmat tämän tutkimuksen nuorista naisista edustivat tätä voimaantumisen mallia. Hauras tiedollis-kokemuksellisen

voimaantumisen malli perustuu itsetietoisuuden kehittymiselle vaikeiden omien kokemusten kautta. Tällaisia kertomuksia ei tullut esille tässä tutkimuksessa. Neljäs voimaantumisen malli on vahva tiedollis-kokemuksellinen voimaantuminen, missä sovitaan seksuaalikäytännöistä ja varmistetaan seksuaalinen turvallisuus, mielihyvä ja täysivaltaisuus molemmille osapuolille. Tässä tutkimuksessa osa tytöistä, niin sitoutumattomista kuin seurustelevistakin, toi esille tämän voimaantumismallin ajatuksia, jotka ehkä suomalaisessa tasa-arvoisemmassa yhteiskunnassa voivat olla yleisempiä kuin siteeratun tutkimuksen brittiläisessä yhteiskunnassa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa muotoutui riskikäyttäytymisajatuksen läpi katsottuna kaksi tapaa tarkastella seksuaalisuuden maailmaa: klassista riskikäyttäytymistä edustaneiden ja muiden tyttöjen näkökulmat. Klassisen riskikäyttäytymisen näkökulmasta elämää tarkastelevat tytöt pitivät yhdyntää ensimmäisellä tapaamiskerralla mahdollisena. He myös pitivät tärkeänä valmiutta seksiin. Olisiko tämä heidän tapansa voimaantua ja ottaa haltuun oma seksuaalisuutensa? (kts. Holland ym. 1998, 134). Nämä tytöt kertoivat käyttäneensä ehkäisyä satunnaisesti ja heillä oli ollut romanttisia odotuksia ennen omaa ensimmäistä yhdyntäänsä. Heidän tarkastelukulmastaan seksuaalisuus eikä maailmakaan ole täysin kontrolloitavissa, vaan elämä tuo tullessaan asioita, joihin on sopeuduttava käytettävissä olevin resurssein.

Tytöt, joiden voitiin katsoa edustavan klassista riskikäyttäytymistä, eivät puhuneet lainkaan seksuaalisista vihjeistä. Antavatko nämä tytöt vihjeitä vain ”tositarkoituksella” vai eivätkö huomaa antavansa vihjeitä lainkaan? Ajaako se, että he mahdollisesti antavat tiedostamattaan seksuaalisiksi tulkittavia vihjeitä, heidät myöhemmin kaduttaviin tilanteisiin? Tyypillisiä katumuksen kohteitahan heillä olivat yhdynät ilman ehkäisyä ja seksi väärin ihmisten kanssa.

Muille tytöille yhdyntä ensitapaamisella ei ollut mahdollinen eikä heillä ollut romanttisia etukäteisodotuksia seksiä kohtaan. Nämä tytöt mainitsivat neitsyydestä eroon pääsyn ensimmäisen yhdynnän syyksi. Luovatko he voimaantumistaan neitsyyden kautta ajatteleamalla neitsyyden olevan arvokas asia, joka tietoisesti lahjoitetaan ensimmäisessä yhdynnässä? (kts. Holland ym. 1998, 134, 185–7).

Tässä ajattelutavassa tulivat esiin myös individualistiset arvot. Näkemystä edustavat tytöt pyrkivät tietoisesti kontrolloimaan elämänsä ja seksuaalisuuttaan saavuttaakseen tavoitteensa. He pitivät ehkäisyä itsestään selvänä ja toivat esiin pelon omien elämänsuunnitelmiansa sekaisin menosta ja siitä, miten muut suhtautuisivat suunnittelemattomaan raskauteen. Olisiko niin, että heille oman elämän suunnitelmat ovat siinä määrin selkeitä ja tärkeitä, että ehkäisystäkin huolehtiminen on itsestään selvää? Nämä tytöt katuivat väärin seksuaalisten vihjeiden antamisesta, ja näin toiselle aiheuttamaansa mielipahaa, koska olivat antaneet ”lupauksia”, joita eivät aikoneetkaan täyttää.

Tutkimuksessa alun perin tehty jako ryhmiin nuoren seksikumppaneiden määrän perusteella näyttäisi olevan jossain määrin ongelmallinen. Tämä näkökulma tuo joitakin uusia ulottuvuuksia tutkittaessa nuorten seksuaalista riskinottoa, mutta ei selitä erilaisia käyttäytymistapoja. Tutkimuksessa mukana olleet nuoret naiset näyttäsivät jakavan pitkälti samat seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyvät kulttuuriset resurssit, skriptit, jotka ovat omaksuttavissa esimerkiksi nuortenlehdistä ja televisiosarjoista, ja joita he soveltavat yhteen oman elämänsä kanssa.

Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että kuva nuorista naisista, joilla on ollut paljon seksikumppaneita, on monimuotoisempi kuin monien aikaisempien lähinnä kvantitatiivisten tutkimusten perusteella luotu kuva. Vain yhteen tai muutamaan riskitekijään huomion kiinnittä-

minen saattaa johtaa harhaan ja vääristää käsitystä nuoresta ja ohjata terveydenhuollon ammattilaisten toimintaa kapeaksi tai yksipuoliseksi. Tilanteen kokonaisvaltainen kartoitus vaatii aitoa vuorovaikutusta nuoren ja terveydenhuollon ammattilaisten välillä.

Tämä tutkimus toi esiin nuorten seksuaalisiin valintoihin ja arvoihin liittyvän monipuolisuuden. Tarkoituksena oli tutkia laajalti riskikäyttäytymiseen liittyviä tekijöitä ja tuoda esiin useita näkökulmia, joihin myöhemmissä tutkimuksissa voidaan syvällisemmin pureutua. Jatkossa olisi tärkeää tutkia syvemmin arvojen ja seksuaalisen käyttäytymisen välistä suhdetta. Tämän tutkimuksen valossa seksuaalisuuteen kytkeytyvät arvot olivat varsin konservatiivisia, vaikka käyttäytymisessä olikin eroja. Kliinisessä työssä tällaisten asioiden parissa toimineelle tutkijalle tämä tutkimus toi esiin sen, että seksuaalisuuteen liittyviä asioita on mahdollista tutkia ja pohtia myös ilman pedagogista asennetta. Olisi erittäin tärkeää suhtautua kuhunkin nuoreen yksilöllisesti ja avoimin mielin hakea tapoja tukea nuoria niin, että he voisivat toimia arvojensa mukaisesti ja näin ohjata nuorten terveydenhuollon niukahkot resurssit mahdollisimman oikein.

Kiitokset

Kiitämme professori Suvi Ronkaista ja dosentti Elise Kosusta arvokkaista neuvoista ja kommentteista sekä Pirkanmaan Kulttuurirahastoa ja Pirkanmaan sairaanhoitopiiriä (kilpailutettava EVO-rahoitus, hanke 9K062) taloudellisesta tuesta.

Kuortti M, Jähi R. Risk or no risk – a study of the choices and their adjacent values in the sexual behaviour of girls
Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti – Journal of Social Medicine 2009;46: 244–257

The study aimed at examining the choices and their adjacent values in the sexual behaviour of girls, especially from the point of view of risk behaviour, the criterion of which was multiple sexual partners. The data consisted of semi-structured interviews in which the interviewees discussed their personal experiences and opinions about sexuality, and commented on the choices made in the process drama that had preceded the interviews. The method of analysis was thematic content analysis. The analysis was theory-driven such a way that part of the themes were already

present in the interview frame. However, the data were also open for new themes to be introduced. The main result of the study was that the girls shared the same scripts concerning sexuality. The differences observed in the girls' sexual behaviour can partly be explained by their values and a sense of control over one's life. Multiple sexual partners of young girls are not necessarily a sign of risk. Each young girl should be encountered individually, and be supported in the way her situation requires.

KIRJALLISUUS

- Aapola S. Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 763. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 9, Helsinki 1999.
- Aral SO, Ward H. Modern day influences on sexual behavior. *Infect Dis Clin North Am* 2005;19:297–309.
- Biglan A, Metzler CW, Wirt R, Ary D, Noell J, Ochs L, French C, Hood D. Social and behavioral factors associated with high-risk sexual behavior among adolescents. *J Behav Med* 1990; 13:245–61.
- Denzin N, Lincoln Y. Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. **Teoksessa** Denzin N, Lincoln Y. (toim.) *Strategies of Qualitative Inquiry*. Sage Publication, Thousand Oaks California 2003, 1–45.
- Dickson N, Paul C, Herbison P, Silva P. First sexual intercourse: age, coercion, and later regrets reported by a birth cohort. *BMJ* 1998;316:29–33.
- Edgards K. Adolescent sexual health in Sweden. *Sex Transm Infect* 2002;78:352–6.
- Escobedo LG, Reddy M, DuRant RH. Relationship between cigarette smoking and health risk and problem behaviors among US adolescents. *Arch Pediatr Adolesc Med* 1997;151:66–71.
- Eskola J, Suoranta J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere 1998.
- Ethier KA, Kershaw T, Nicolai L, Lewis JB, Ickovics JR. Adolescent women underestimate their susceptibility to sexually transmitted infections. *Sex Transm Infect* 2003;79: 408–11.
- Foucault M. The history of sexuality. An introduction. Penguin, Harmondsworth 1990.
- Gagnon JH. An Interpretation of Desire. *Essays in the Study of Sexuality*. The University of Chicago Press, Chicago 2004.
- Gecas V. The self concept. *Annual Review of Sociology* 1982;8:1–33.
- Haavio-Mannila E, Kontula O. Seksin trendit meillä ja naapureissa. WSOY, Helsinki 2001.
- Heikkinen H. Draaman maailmat oppimisalueina: draamakasvatuksen vakava leikillisuus. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2002.
- Helve H. Arvot, muutos ja nuoret. Yliopistopaino, Helsinki 2002.
- Hiltunen-Back E, Haikala O, Kautiainen H, Ruutu P, Paavonen J, Reunala T. Nationwide increase of Chlamydia trachomatis infection in Finland: highest rise among adolescent women and men. *Sex Transm Infect* 2003;30: 737–41.
- Hoikkala T. Tukkimiestarzanin pojanpoika. **Teoksessa** Suurpää L, Aaltojärvi P. (toim.) *Näin nuoret*. Tietolipas 143. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Pieksämäki 1996, 285–304.
- Holland J, Ramazanoglu C, Sharpe S, Thomson R. The male in the head: young people, heterosexuality and power. Tufnell Press, Lontoo 1998.
- Hukkila K. Seksi ja Se Oikea. Tyttöjen ensimmäiset kokemukset ja käsitykset seksistä. **Teoksessa** Näre S, Lähteenmaa J. (toim.) *Letit liehumaan*. Tyttökulttuuri murroksessa. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Tampere 1992, 56–68.
- Jaatinen J. Tyttöjen juhlat. *Nuorisotutkimus* 2000;18:31–46.
- Järvinen T. Voimaantumisen arvioinnin haasteita. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 2009;11:8–17.
- Kitzinger J. Qualitative research. Introducing focus groups. *BMJ* 1995;311:299–302.
- Knudsen LB, Gissler M, Bender SS, Hedberg C, Ollendorff U, Sundström K, Totlandsdal K, Vilhjalmsdottir S. Induced abortion in the Nordic countries: special emphasis on young women. *Acta Obstet Gynecol Scand* 2003;82:257–68.
- Kosunen E, Kaltiala-Heino R, Rimpela M, Laippala P. Risk-taking sexual behaviour and self-reported depression in middle adolescence--a school-based survey. *Child Care Health Dev* 2003;29:337–44.
- Kosunen E, Rimpelä M, Liinamo A, Jokela J. Suomalaisten nuorten seksuaalikäyttäytymisen muutokset 1990-luvun lopulla. *Sosiaalilääk Aikak* 2000;37:273–82.
- Kosunen EA, Vikat A, Gissler M, Rimpelä MK. Teenage pregnancies and abortions in Finland in the 1990s. *Scand J Public Health* 2002;30: 300–5.
- Kotchick BA, Shaffer A, Forehand R, Miller KS. Adolescent sexual risk behavior: a multi-system perspective. *Clin Psychol Rew* 2001;21:493–519.
- Kuorti M, Kosunen E. Risk-taking behaviour is more frequent in teenage girls with multiple sexual partners. *Scand J Prim Health Care* 2009;27:47–52.
- Laakso E. Draamakokemuksen äärellä. *Prosessi-draaman oppimispotentialia opettajaksi opiskelevien kokemusten kannalta*. 2004 <http://julkaisut.jyu.fi/index.php?page=product&cid=10316>.
- Lacan J. Feminine sexuality / Jacques Lacan and the école freudienne. (toim.) Mitchell J, Rose J. Macmillan, Basingstoke 1982 (uusintapainos 1987).
- Laine T. Pornotähti: oman aikansa sankaritar. **Teoksessa** Nikunen K, Paasonen S, Saarenmaa L (toim.) *Jokapäiväinen pornomme*. Vastapaino, Tampere 2005, 234–50.
- Leishman J. Childhood and teenage pregnancies. *Nurs Stand* 2004;18: 33–6.
- L'Engle KL, Brown JD, Kenneavy K. The Mass Media Are an Important Context for Adolescents' Sexual Behavior. *J Adolesc Health* 2006;38:186–92.
- McNair B. Striptease culture: sex, media and the democratization of desire. Routledge, London 2002.
- Näre S. Styylaten ja pettäen: luottamuksen ongelma ja postindividualismi nuorten sukupuolikulttuurissa. Yliopistopaino, Helsinki 2005.
- Owens A, Barber K. *Draama toimii*. JB-kustannus, Helsinki 1998.

- Owens A, Barber K. Draamasuunnistus: prosessi-draaman arviointi ja reflektointi. Draamatyö, Helsinki 2002.
- Papp K, Kontula O, Kosonen K. Nuorten aikuisten seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaaliset riskinotot. Helsinki Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos 2000, Vammala 2000.
- Saarikoski H. Mistä on huonot tytöt tehty? Tammi, Helsinki 2001.
- Shrier LA, Emans SJ, Woods ER, DuRant RH. The association of sexual risk behaviors and problem drug behaviors in high school students. J Adolesc Health 1997;20:377-83.
- Suvivuo P, Tossavainen K, Kontula O. The role of alcohol in a sexually motivated situation. Health Educ 2008;108:145-62.
- Taylor-Seehafer M, Rew L. Risky sexual behavior among adolescent women. J Soc Pediatr Nurs 2000;5:15-25.
- Traeen B, Lewin B. Casual sex among Norwegian adolescents. Arch Sex Behav 1992;21:253-69.
- Traeen B, Lewin B, Sundet JM. Use of birth control pills and condoms among 17-19-year-old adolescents in Norway: contraceptive versus protective behaviour? AIDS Care 1992;4:371-80.
- Tuomi J, Sarajärvi A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki 2002.
- Vuori J. Tyttöjen ” yhden illan jutut ” ja kaksinaismoraali. Nuorisotutkimus 1988;6:34-41.
- Wellings K, Nanchahal K, Maccowall W, McManus S, Erens B, Mercer CH, Johnson AM, Copas AJ, Korovessis C, Fenton KA, Field, J. Sexual behaviour in Britain: early heterosexual experience. Lancet 2001;358:1843-50.
- Wilska TA. Tuotteistettu nuoruus. Teoksessa Puuronen A, Välimaa R (toim.) Nuori ruumis. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 23. Gaudeamus, Helsinki 2001, 60-72.

MARJO KUORTTI

LL, yleislääketieteen erikoislääkäri

Tampereen terveyskeskus

Nuorisoneuvola

Tampereen yliopisto

Lääketieteen laitos

RITA JÄHI

FT, yliassistentti

Tampereen yliopisto

Terveystieteen laitos